

การทวนสอบ

รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธ์ สุทธจิตต์
สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สงวนลิขสิทธิ์

✓ 100% 3 → 40% 100%

1. 100% 100% 100% 100%

2. 80% 100% 100%

3. 100% 100% 100% → 100% 100% 100%
→ 100% - 100% 100%

4. 100% → 100% 100% 100%

→ 100% 100% 100%

100% 100% 100%

100%

1. 100% 100% 100% 100%

2. 100% 100%

3. 100% 100% 100%

คำนำ

เอกสารเรื่อง *การทวนสอบ* เป็นเอกสารที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นประกอบการบรรยายเรื่อง การทวนสอบ ให้กับสถานศึกษาหลายแห่ง โดยมีการปรับปรุงหลายครั้ง เพื่อให้เหมาะสมในการใช้ประกอบการอบรมมากยิ่งขึ้น เอกสารฉบับนี้ มุ่งนำเสนอเรื่องการทวนสอบเพื่อให้ผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการทวนสอบ และใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าวต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวคิดและระบบของการทวนสอบ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (มคอ.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารเรื่อง *การทวนสอบ* จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เข้าฟังการบรรยายในครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาการทวนสอบตามมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์

25 มีนาคม 2558

© สงวนลิขสิทธิ์ 2558

สารบัญ

การทวนสอบ	1
ความหมาย	1
ผู้ทวนสอบ	1
ระบบการทวนสอบ	3
การทวนสอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา	
แห่งชาติ พ.ศ. 2552	4
สรุป	8
อ้างอิง	8
ประวัติวิทยากร	9

การทวนสอบ (Verification)

ความหมาย

การทวนสอบ เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษ คือ Verification เป็นคำนาม มาจากคำกริยาว่า Verify ในพจนานุกรมคำศัพท์คอมพิวเตอร์ ใช้ภาษาไทยว่า ทวนสอบ หมายถึง ยืนยันความถูกต้อง ในวงการคอมพิวเตอร์ มักใช้หมายถึงการทวนสอบซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างน้อยก็สองครั้ง เพื่อยืนยันว่า แพ้ข้อมูลที่สร้างขึ้น หรือข้อมูลที่ส่งเข้าไปเก็บนั้น ถูกต้องทุกประการ การทวนสอบนั้นทำได้หลายวิธี อาจเป็นการทวนสอบด้วยตา หรือด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็ได้ ส่วนพจนานุกรมอื่น ๆ การให้นิยามคำว่า Verify เป็นภาษาไทยหลายคำ ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ ทบทวน ตรวจสอบ พิสูจน์ ยืนยัน สอบทวนความจริง คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ Confirm หรือ Prove หมายถึง ยืนยัน หรือ ตรวจสอบ ดังนั้น การทวนสอบ หมายถึง การกระทำเพื่อยืนยันผลหรือความจริง หรือหลักฐานการยืนยัน (The American Heritage Dictionary of the English Language, 2009) อีกความหมายหนึ่งหมายถึง การสร้างความถูกต้องเกี่ยวกับทฤษฎี ความจริง เป็นต้น หรือ หลักฐานที่เตรียมไว้เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี (Collins English Dictionary – Complete and Unabridged, 2003)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การทวนสอบ เป็นกระบวนการในการตรวจสอบ เพื่อยืนยันความถูกต้องของการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดขึ้น การทวนสอบจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินการกระทำใด ๆ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการทวนสอบ จึงเป็นเรื่องของแนวคิดในการดำเนินการเพื่อยืนยันหรือแสดงหลักฐาน หรือตัวหลักฐานเองที่เป็นสิ่งพิสูจน์ได้ว่า การกระทำนั้น ๆ มีความถูกต้อง การประยุกต์แนวคิดการทวนสอบจึงเป็นเรื่องที่กว้างไกล

จากความหมายของการทวนสอบเห็นได้ว่า การทวนสอบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำเนินการหรือดำเนินกิจกรรมใด ๆ ตลอดเวลา เพื่อเป็นการตรวจสอบ ตรวจสอบ หรือยืนยันให้มั่นใจว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินไปมีความถูกต้องเหมาะสม ในการทวนสอบจึงควรมีระบบในดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน นอกจากนี้ในการทวนสอบควรคำนึงด้วยว่า ใครเป็นผู้ทวนสอบด้วย ต่อไปนี้จะกล่าวถึงผู้ทวนสอบ และระบบในการทวนสอบเป็นลำดับไป ในบริบทของการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของหลักสูตรและการสอนเป็นหลัก

ผู้ทวนสอบ

ในการพิจารณาว่า ผู้ทวนสอบควรเป็นบุคคลใด แนวคิดเบื้องต้นที่ควรคำนึงถึง คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินการใด ๆ ควรมีโอกาสได้ทวนสอบ เพื่อให้มั่นใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ดำเนินไป หรือเกิดขึ้นมีความถูกต้องเหมาะสม หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ในเรื่องของการเรียนการสอน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโดยตรง คือ ผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้น หลักของการทวนสอบจึงควรให้ผู้สอนและผู้เรียนมีโอกาสได้ทวนสอบกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผู้ที่มีบทบาทในการทวนสอบเกี่ยวกับการเรียนการสอนควรเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรด้วย เนื่องจาก การเรียนการสอนที่ดำเนินไป

นั้น เกิดขึ้นเนื่องมาจากหลักสูตร รายวิชาต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่หลักสูตรเป็นผู้กำหนด ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องการเรียนการสอนจึงเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องของหลักสูตรด้วย

ในเรื่องของหลักสูตร ผู้ที่ควรทวนสอบหลักสูตร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร เนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาและใช้หลักสูตรโดยตรง นอกจากนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีบทบาทในการทวนสอบหลักสูตรด้วย ลำดับต่อมา ควรเป็นผู้ใช้บัณฑิต เนื่องจากว่า เมื่อบัณฑิตศึกษาจบหลักสูตรและไปประกอบวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จึงควรมีโอกาสได้ทวนสอบหลักสูตร เพื่อแสดงให้เห็นว่า บัณฑิตสามารถประกอบวิชาชีพได้ตรงตามที่หลักสูตรตั้งวัตถุประสงค์ไว้ บุคคลที่ควรมีโอกาสได้ทวนสอบอีกส่วนหนึ่ง ไม่ว่าในเรื่องของการเรียนการสอนหรือหลักสูตร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา แต่เป็นผู้ทรงความรู้ที่สามารถทวนสอบตามหลักวิชาการ เพื่อยืนยันให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและการสอนเห็นว่า การพัฒนาและใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการทวนสอบเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ผู้ที่มีส่วนในการทวนสอบ ควรเป็นผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอนโดยตรงส่วนหนึ่ง และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอีกส่วนหนึ่ง ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรและการสอน

จากหลักการดังกล่าว สามารถเขียนแสดงเป็นตารางให้เห็นถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทวนสอบ ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

การทวนสอบ	ผู้สอน	ผู้เรียน	คณะกรรมการบริหารหลักสูตร	ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	บัณฑิต	ผู้ใช้บัณฑิต
การเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	(✓)
การพัฒนาหลักสูตร	✓		✓	✓	✓	✓
การใช้หลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตาราง เห็นได้ว่า ผู้ทวนสอบในเรื่องการสอนและหลักสูตรเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน แต่สำหรับการเรียนการสอน ผู้ใช้บัณฑิตอาจจะไม่มีโอกาสได้ทวนสอบมากนัก เนื่องจาก เป็นผู้ใช้บัณฑิตหลังจากบัณฑิตจบการศึกษา จึงเป็นการทวนสอบหลักสูตร ซึ่งในความหมายแท้จริงแล้ว การทวนสอบหลักสูตร มีอยู่ 2 ขั้นตอน คือ ในการพัฒนาหลักสูตร การทวนสอบควรมีบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากนัก เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้อยู่ในขั้นตอนการใช้หลักสูตร ส่วนในขั้นตอนการใช้หลักสูตร หมายถึงการทวนสอบตัวหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ คือการเรียนการสอน ซึ่งผู้ใช้บัณฑิตมิได้มีบทบาทโดยตรงในการทวนสอบกระบวนการเรียนการสอนที่ดำเนินไประหว่างการเรียนศึกษาของบัณฑิต แต่เป็นการทวนสอบผลการเรียนการสอนในภาพรวมทั้งหมด จึงหมายถึง การทวนสอบหลักสูตร อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้บัณฑิตมีโอกาสดทวนสอบการเรียนการสอนอยู่บ้างเช่นกัน ได้แก่ การปฏิบัติการภาคสนาม ซึ่งเป็นการส่งผู้เรียนไปฝึกปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิตหรือเจ้าของกิจการจึงมีโอกาสดทวนสอบการเรียนการสอนได้ส่วนหนึ่ง ในส่วนของบัณฑิตควรมีโอกาสได้ทวนสอบการใช้หลักสูตร คือสาระ

หลักสูตรและการเรียนการสอน เมื่อสำเร็จการศึกษา ส่วนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ควรให้บัณฑิตผู้จบ การศึกษาไปแล้วมาทวนสอบการพัฒนาหลักสูตรใหม่ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้ งานเป็นสำคัญ

จากหลักการดังกล่าว เป็นหลักการที่ควรเกิดขึ้น แต่ในสภาพความเป็นจริง การทวนสอบในทุก ลักษณะอาจจะ มิได้เกิดขึ้นทั้งหมด และอาจจะมิได้เกี่ยวข้องกับบุคคลทุกกลุ่มเสมอไป เนื่องจากมีบริบทที่ควร พิจารณาต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนควรมี การทวนสอบเสมอ ซึ่งต้องมีบุคคลบางกลุ่มเกี่ยวข้องในการทวนสอบ เพื่อเป็นการยืนยันผลของการพัฒนา หลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นความสำคัญของผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษา ว่า ควรให้มีการทวนสอบจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ยิ่งมีการทวนสอบจากกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม และมีระบบการทวนสอบที่รัดกุม ครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้การดำเนินในการจัดการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการยืนยัน มีการพิสูจน์ และมีหลักฐานเด่นชัด ครบถ้วนจากการทวนสอบ

ระบบการทวนสอบ

ในเรื่องของระบบการทวนสอบ หมายถึง การทวนสอบควรมีการวางแผน การจัดการและการติดตาม ผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้ที่วางแผนหรือวางระบบการทวนสอบ ควรเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ซึ่ง อาจจะเป็นระดับมหาวิทยาลัยที่มีการวางระบบการทวนสอบอย่างรัดกุม เพื่อให้การจัดการศึกษาในทุกคณะมี มาตรฐานเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ระบบการทวนสอบอาจจะมีการจัดทำในระดับคณะ หรือภาควิชาตามบริบท ของแต่ละสถาบันการศึกษาได้เช่นกัน

ระบบการทวนสอบที่สำคัญ ได้แก่ การทวนสอบในการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการ จัดการเรียนการสอน ซึ่งใน 3 ส่วนนี้มีความแตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรควรมีระบบการทวนสอบ โดยการ ทวนสอบภายในและภายนอก โดยปกติ การพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการดังกล่าวอยู่แล้ว ได้แก่ การพัฒนา หลักสูตรโดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และมีการตรวจสอบ ตรวจสอบ โดยคณะกรรมการเอง ซึ่งใน ภาควิชาหรือคณะอาจจะตั้งกรรมการทวนสอบด้วยก็ได้ ส่วนการทวนสอบภายนอก ได้แก่ การวิพากษ์หลักสูตร ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นกรรมการร่วมกับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การปฏิบัติดังกล่าว เป็นการ ทวนสอบของการพัฒนาหลักสูตร

การทวนสอบการใช้หลักสูตร เป็นการทวนสอบในภาพรวมของการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นเรื่องที่ควร กระทำตลอดการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบการบริหารและการดำเนินการของหลักสูตร และ รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการรายงานผลการใช้หลักสูตร เมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร ดังนั้น ในส่วนการ ทวนสอบเมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร ประกอบไปด้วยการทวนสอบตลอดระยะเวลาการใช้หลักสูตร และผล การประเมินการใช้หลักสูตร เมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร

ระบบในการทวนสอบขณะใช้หลักสูตร ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล ทบทวน ตรวจสอบ ผลการดำเนินไปของหลักสูตรในแต่อย่างสม่ำเสมอ ปกติควรเป็นการ

รวบรวมนทุกปีการศึกษา และเมื่อครบเวลาการใช้หลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรมีการทวนสอบหลักสูตร โดยการประเมินหลักสูตร เก็บรวบรวมผลทั้งหมด จากผู้มีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตร โดยมีการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการจัดประชุมการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลชี้แสดงถึงผลการใช้หลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ หรือตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตร ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นผู้ทวนสอบอีกครั้งหนึ่งด้วย

สำหรับการทวนสอบการเรียนการสอน เป็นการทวนสอบระดับรายวิชาทุกวิชา ที่มีระบบในการทวนสอบ ได้แก่ การทวนสอบความถูกต้องเหมาะสมของการวางแผนการสอน (มคอ. 3) ซึ่งในการวางแผนการสอนหรือการจัดทำประมวลรายวิชา ควรมีการทวนสอบในเรื่องของความเที่ยงตรง ความเหมาะสมของสาระวิชาที่บรรจุไว้ในแผนการสอน ระบบการประเมินผลรายวิชา การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน การประเมินผลการสอนของผู้สอน การทวนสอบข้อสอบหรือการวิเคราะห์ข้อสอบ การทวนสอบผลคะแนนการเรียนโดยผู้สอน ผู้เรียน และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การทวนสอบการเรียนการสอนเป็นการทวนสอบแต่ละรายวิชา เพื่อนำมารวมกันเป็นการทวนสอบในการใช้หลักสูตรในภาพรวมของแต่ละภาคการศึกษา และแต่ละปีการศึกษา ซึ่งการทวนสอบที่เกิดขึ้นทั้งหมด มุ่งไปที่การตรวจสอบและยืนยันว่า การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา หรือมาตรฐานผลการเรียนรู้ของรายวิชา เห็นได้ว่า ในทุกขั้นตอนของการทำงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ควรมีระบบการทวนสอบโดยตลอด เพื่อให้มั่นใจว่า การดำเนินการสอนในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่การจัดทำประมวลรายวิชา การสอนในแต่ละคาบ การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการและเป็นผลที่ถูกต้องเหมาะสม

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นหลักการของการทวนสอบ ต่อไปนี้จะกล่าวถึงการทวนสอบที่เกี่ยวข้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งมีกล่าวไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอน

การทวนสอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

การทวนสอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นสาระสำคัญเพื่อนำไปสู่ความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษา คือการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ในเอกสาร กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (2544, หน้า 23) กล่าวไว้ในหัวข้อ การทวนสอบมาตรฐาน ว่า “การทวนสอบ หมายถึง การดำเนินการทบทวนด้วยวิธีการใด ๆ เช่น การสังเกต การตรวจสอบ การประเมิน การสัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อยืนยันพิสูจน์สิ่งที่กำหนดขึ้นนั้น ได้มีการดำเนินการและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ซึ่งจะต้องดำเนินการที่ให้ความมั่นใจได้ว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นที่เข้าใจตรงกันทั้งสถาบัน ๆ และมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนจนบรรลุผลสำเร็จนั้นคือ ต้องมีการทวนสอบ

ซึ่งผู้ประเมินภายนอกอาจต้องตรวจสอบด้วยว่าได้มีการทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้อย่างเพียงพอและ เชื่อถือได้”

จากข้อความดังกล่าว เห็นได้ว่า การทวนสอบเป็นการยืนยันว่า ทุกสิ่งๆ ที่ดำเนินไปมีความเชื่อถือได้ว่า ถูกต้องและเหมาะสม และจะต้องมีการทวนสอบอย่างเพียงพอ ไม่น้อยจนเกินไป อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ การทวนสอบที่สำคัญ คือ การทวนสอบว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและรายวิชาเป็นสิ่งที่ ทุกคนเข้าใจตรงกัน และแสดงได้ว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จึงเห็นได้ว่า การทวนสอบเป็นการดำเนินไปเพื่อการตรวจสอบในทุกขั้นตอนของการทำงานทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร การวางแผนการสอน การสอน การประเมิน ล้วนต้องมีการทวนสอบเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่า ทุกสิ่งๆ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ผลการของดำเนินไปของ หลักสูตรและการสอนสามารถบรรลุตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรมี ระบบในการทวนสอบอย่างพอเพียง และต้องมีการทวนสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกด้วย เพราะจากคำ กล่าวถึงเรื่องการทวนสอบในตอนท้ายเน้นว่า ผู้ประเมินภายนอกควรมีโอกาสทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ มีมากพอและเชื่อถือได้ กล่าวคือ การทวนสอบควรมีหลายลักษณะ มีการดำเนินการเป็นระยะ และต้องมีความ เชื่อถือได้

ดังได้กล่าวไว้ในเรื่องการทวนสอบข้างต้น จึงเป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร โดยตรงที่ต้องคิดระบบในการทวนสอบให้มีมากพอ และแสดงถึงความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้จากการทวน สอบ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษา ที่ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการกำหนดระบบ การทวนสอบ เพื่อให้หลักสูตรทุกหลักสูตรมีความเข้าใจตรงกัน และมีระบบการทวนสอบเหมือนกัน ซึ่งเป็น เรื่องที่ทำให้เกิดมาตรฐานในการจัดการศึกษา หรือดำเนินไปของหลักสูตรแต่ละหลักสูตร ถ้าสถาบันการศึกษา ไม่กำหนดกรอบเรื่องการทวนสอบ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรจำเป็นต้องวางระบบการทวนสอบด้วย ตนเอง โดยควรให้ผู้มีส่วนร่วมมีความรู้และความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการทวนสอบ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้สอน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในการวางแผนการทวนสอบ สิ่งทีกรอบมาตรฐานกำหนดไว้สามารถใช้เป็นแนวทางได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การกำหนดให้หลักสูตรมีการระบุ กลยุทธ์การสอน และกลยุทธ์การประเมินผล ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ ผู้พัฒนาหลักสูตรกำหนดขึ้นเพื่อการดำเนินการสอนและการประเมินผลให้มาตรฐานผลการเรียนรู้เป็นไปตามที่ กำหนดไว้ ดังนั้น ในการทวนสอบจึงควรคำนึงถึงกลยุทธ์การสอนและกลยุทธ์การประเมินผล ในการสอนควรมี การวางแผนเพื่อแสดงให้เห็นได้ว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้เกิดขึ้นจริง และในการประเมินผลเป็นการชี้แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงสามารถวัดได้ โดยการดำเนินไปของการสอนและการประเมินผล ควรมีการทวนสอบให้มั่นใจว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้เกิดขึ้นจริง ซึ่งการทวนสอบในกรณีเช่นนี้ ได้แก่ การมี หลักฐานแสดงอย่างเด่นชัด เช่น การสัมภาษณ์ผู้เรียน การให้ผู้เรียนเขียนแสดงการเรียนรู้ และนำมาเทียบกับ ผลที่ผู้สอนได้เก็บข้อมูลไว้ ดังนั้น ในการทวนสอบ จึงเป็นการเก็บข้อมูลหลาย ๆ ลักษณะเพื่อนำมาเป็น หลักฐานยืนยันได้ว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้เกิดขึ้นจริง ส่วนในเรื่องของการประเมินผล สิ่งสำคัญ คือ การสอบ ดังนั้น การทวนสอบการสอบจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ได้แก่ การตรวจสอบการทำข้อสอบของผู้เรียน เพื่อให้มี

ความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อให้ทราบถึงความเที่ยงตรงของข้อสอบ ซึ่งเป็นส่วนแสดงให้เห็นว่า ข้อสอบสามารถวัดมาตรฐานผลการเรียนรู้ได้ตรงตามผู้สอนระบุหรือกำหนดไว้ นอกจากนี้ ควรมีการ ประเมินผลด้วยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการสอบ ซึ่งได้แก่ แนวคิดเรื่องการประเมินตามสภาพจริง โดยควรมี การทวนสอบสิ่งเหล่านี้ด้วย

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การประเมินผลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีผล เพื่อใช้เป็นเครื่องแสดงว่า ผู้เรียนผ่านการศึกษารายวิชานั้น ๆ แล้ว การทวนสอบผลสัมฤทธิ์ หรือคะแนนสอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีการทวนสอบให้มั่นใจว่า ผลสัมฤทธิ์หรือคะแนนและเกรดที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับจาก รายวิชาหนึ่ง ๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

กล่าวได้ว่า การทวนสอบ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินการทางการศึกษา เพื่อให้มั่นใจ ว่า การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับรายวิชา ได้แก่ การทวนสอบการเรียนการสอน การทวนสอบการประเมินผล โดยผู้สอน ผู้เรียน และคณะกรรมการบริหาร หลักสูตร ในระดับหลักสูตร ได้แก่ การทวนสอบผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ และการทวนสอบผลเมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และระดับการใช้งานจริง ได้แก่ การทวนสอบศักยภาพในการทำงานของบัณฑิต โดยผู้ใช้บัณฑิตเป็นผู้ให้ข้อมูล

เท่าที่กล่าวมานี้ ได้มีระบุไว้ในในเอกสาร *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552* (2544, หน้า 23-24) ว่า “กลยุทธ์ที่ใช้โดยปกติทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาในการทวนสอบมาตรฐานผลการ เรียนรู้ของนักศึกษา ได้แก่ การตรวจสอบการให้คะแนนจากกระดาษคำตอบข้อสอบของนักศึกษาและงานที่รับ มอบหมาย การประเมินหลักสูตรโดยนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา การประเมินภาควิชาและหลักสูตรโดย บุคลากรภายนอก และการรายงานเกี่ยวกับทักษะของบัณฑิตโดยผู้ใช้บัณฑิต การทวนสอบมาตรฐานบางส่วน อาจจะดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่มีความร่วมมือทางการศึกษา แต่จะมีกระบวนการอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของการจัดการและความมีประสิทธิภาพของการดำเนินการร่วมกัน อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนจะต้องรับผิดชอบในการทวนสอบมาตรฐานเพื่อให้มั่นใจว่าจะรักษามาตรฐานไว้ได้ อย่างสม่ำเสมอ”

จากข้อความดังกล่าว มีอีกมิติหนึ่งว่าการทวนสอบควรกระทำ คือ การใช้เครือข่ายทางการศึกษาเป็น ตัวจักรในการทวนสอบ โดยการตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสถาบัน เพื่อเป็นผู้มาร่วมทวนสอบ ซึ่งทำให้ สถาบันที่เป็นเครือข่ายกันมีการวางแผนร่วมกัน ทำให้การทวนสอบมีความรัดกุม เชื่อถือได้มากขึ้น โดยการ ดำเนินการร่วมกันเป็นไปตามข้อตกลง หรือการจัดการแล้วแต่กรณี ตามบริบทของสถาบันการศึกษานั้น ๆ ที่ สำคัญ คือ ผลการทวนสอบจะต้องสามารถชี้แจงหรือยืนยันได้ว่า การจัดการศึกษาของสถาบันมีมาตรฐาน และคงมาตรฐานนั้นไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ

ในเอกสาร *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552* (2544) ยังมีกรกล่าวถึงเรื่อง การทวนสอบไว้อีกส่วนหนึ่ง คือ ในหน้า 57, 66, และ 76 โดยในหน้า 57 และ 66 เป็นเรื่องของกระบวนการ ทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาเหมือนกัน โดยกล่าวว่า “อธิบายกระบวนการที่ใช้ในการทวนสอบ มาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ แต่ละรายวิชา เช่น ทวนสอบจากคะแนน

ข้อสอบ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย กระบวนการอาจจะต่างกันไปสำหรับรายวิชาที่แตกต่างกัน หรือสำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน” ข้อความที่ปรากฏนี้กล่าวไว้ในหน้า 57 เป็นเรื่องของ มคอ. 2 และในหน้า 66 เป็นเรื่องของ มคอ. 3 เห็นได้ว่า การทวนสอบเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตลอดในการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการเรียนการสอน ซึ่ง ณ ที่นี้ เป็นการเน้นในเรื่องการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ หลักสูตรจำเป็นต้องจัดระบบการทวนสอบเพื่อยืนยันให้ได้ว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ได้รับไว้ในหลักสูตรและในรายวิชาแต่ละรายวิชา การที่กล่าวถึงเรื่อง การทวนสอบจากคะแนนข้อสอบ หมายถึง ควรมีการทวนสอบแสดงให้เห็นได้ว่า คะแนนของการสอบเป็นการยืนยันว่า ผู้เรียนบรรลุผล การเรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้จริง ซึ่งหมายความว่า ข้อสอบต้องวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด และมีความแม่นยำตรงด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ ได้แก่ เรื่องเกณฑ์การออกข้อสอบ การให้น้ำหนักคะแนน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ และการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อยืนยันว่า ข้อสอบที่ใช้สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด คือวัดได้ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ นอกจากนี้ การระบุต่อไปเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง ในการวัดมาตรฐานผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดหรือประเมินนอกเหนือไปจากการใช้การสอบ ได้แก่ การทำโครงการ การศึกษาค้นคว้า การทำวิจัย การศึกษาดูงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการประเมินผลตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ได้เช่นกัน ซึ่งควรมีระบบในการทวนสอบสิ่งเหล่านี้ด้วยว่า ผลจากการปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและรายวิชาต่าง ๆ วิธีการทวนสอบในการ กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ให้เห็นว่า กิจกรรมเหล่านี้ได้รับการกำหนดตาม มาตรฐานผลการเรียนรู้ และการติดตามตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นด้วยว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมาตรฐานผล การเรียนรู้จริง การทวนสอบในส่วนนี้ อาจจะได้แก่ การให้ผู้เรียนเขียนรายงานสิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติ กิจกรรมเหล่านี้ การสัมภาษณ์ หรือการทวนสอบจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตร เป็นต้น ซึ่งกระบวนการที่ กำหนดขึ้น มีความแตกต่างกันไปตามสภาพของการจัดการเรียนการสอน หรือตามมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละ ด้าน ที่มีการประเมินต่างกัน จึงมีการทวนสอบที่ต่างกัน

สำหรับข้อความในหน้า 76 เป็นเรื่องของ มคอ. 5 คือการรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา มีการ กล่าวถึงการทวนสอบไว้สั้น ๆ ในหัวข้อ การทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา คือ “ระบุวิธีการทวนสอบ และ สรุปผลการทวนสอบ” ซึ่งการเขียนรายงานในส่วนนี้ ได้แก่ การนำผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในส่วน ของ มคอ. 3 คือ ในหน้า 66 มาเขียนแสดง

จากการวิเคราะห์ในเรื่องการทวนสอบที่กล่าวไว้ในเอกสารเรื่อง *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552* เห็นได้ว่า การทวนสอบเป็นสาระสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องของการ ยืนยันให้เห็นว่าสิ่งที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรได้กระทำไปตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และ การจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ได้ผลตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจของกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติจริง แต่เอกสารฉบับนี้ มิได้กล่าวถึงกระบวนการ หรือหลักฐานการ ยืนยันโดยละเอียด เป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดและแนวทางไว้เท่านั้น จึงเป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษา คณะ ภาควิชา สาขาวิชา คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอนควรมี

ส่วนร่วมกันในการวางแผนและดำเนินการเรื่องการทวนสอบให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดกระบวนการทวนสอบอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้ตรงตามที่เอกสารฉบับนี้ระบุไว้

สรุป

การทวนสอบเป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันการศึกษาควรมีการวางแผนในการทวนสอบอย่างเป็นระบบ โดยอาจจะมีการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบัน เพื่อให้การทวนสอบมีความเชื่อถือได้ และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ การทวนสอบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นและดำเนินไปควบคู่กับการทำงานทางการศึกษาตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร ควรมีการทวนสอบทั้งภายในและภายนอก การใช้หลักสูตร ควรมีการทวนสอบการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้สอนและผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้บัณฑิต เมื่อการใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นในแต่ละช่วงเวลา การเรียนการสอน ควรมี ผู้สอน ผู้เรียน และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเป็นผู้ทวนสอบ โดยควรมีการทวนสอบเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อสอบ การวัดผลโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ กัน การทวนสอบเป็นการแสดงและยืนยันว่า การศึกษาดำเนินไปโดยมีคุณภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการของหลักสูตร ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ระบุไว้ กล่าวคือ ความมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือของหลักสูตรและการสอน หรือการประกันคุณภาพการศึกษา

อ้างอิง

- สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2544. *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- The American Heritage Dictionary of the English Language*. 2009. 4th Ed. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Collins English Dictionary – Complete and Unabridged*. 2003. New York: HarperCollins Publishers.